

דבר העורך

5 שבועות!!!

5 שבועות.
עוד לא היה סיפק בידי לכתוב את מילות הפתיחה, והוא פרץ פנימה.
"תשמע".
"בשעה שעם ישראל עמד למרגלות הר סיני, הקדוש ברוך הוא כפה עליהם הר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם.
- **אתה** שומע?
פיאותיו מתבדרות לכל עבר, הוא ממחר מאד, עסוק ביותר, באמת, יש לו הרבה דברים על הראש, יהיו כאלו שאמר יותר מידי, אבל הוא תמיד שופע רעיונות.
- **למה** כתוב "שם תהא קבורתכם"? למה שם, פה!!!
הרי כפה עליהם הר כגיגית?
- **אתה** יודע למה, כי "שם" - תהא קבורתכם!" "שם" הוא הקבר של כל הרעיונות, של כל ההתחלות. אנשים מחליטים, מקבלים על עצמם, רוצים, מוכנים, מעוניינים, אבל... שם, מחר, אחרי, כאשר, אם - תהא קבורתכם.
נעשה ונשמע. עכשיו, לא מחר.
כבר אין צורך בפתיחה.

ברוך ה', הלבבות מתחממים, יהודים יקרים מתארגנים לפתיחת שיעורים ללימוד תורה. הדבר ניכר בכל מקום, בכל עיר, בכל קהילה. רבים חשים בכך ומתרגשים, גם אנחנו. השבוע ברצוני להתמקד ביוזמה האישית של המתפלל הרגיל בבית הכנסת, זה שאינו אמן על ניהול פרויקטים, מיונף יוזמות, ייוזם רעיונות, או כל תיאור אחר דומה או זהה הבא לבטא את אותו רעיון: לעשות הרבה מכלום.
שני סיפורים נגעו מאד לליבי, ואודה על האמת, התלבטתי רבות במי מהם לפתוח ראשונה.
נפתח במכתב, הוא הגיע ראשון.
בס"ד טבת תשס"ה.

דף ל/ב וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח

תינוק שנולד לפני שהוא נולד

בתקופתו של בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל, התרחש המקרה הבא. אשה מעוברת זה שמונה חודשים נמה את שנתה, כאשר נשמע בחדר קול בכי של תינוק! כעבור זמן מה, היא התעוררה משנתה, ללא שחשה במאומה! איננו יודעים מתי נולד תינוק זה, אם בכלל, מפני שה"נודע ביהודה" אינו מציין עובדה זו, אך השאלה העומדת על הפרק היא, מאימתי התינוק נחשב כיילוד, האם מאותו זמן שבו נשמע קולו, או שמא אין בעובדה זו כדי להגדירו כיילוד. לשאלה זו השלכות הלכתיות רבות, בהן, אם יש למולו מיד עם לידתו, כיון שכבר חלפו שמונה ימים מאז נולד... כמו כן לגבי דיני טומאה וטהרה ועוד.

למעשה, סיפור דומה, כמעט זהה, אירע לפני מאות רבות בשנים, כך נלמד בשבוע הבא (מב/ב), עם תינוק שבכה מספר ימים לפני לידתו! ההבדל בין שני המקרים הוא, כי במעשה שאירע בימיו של ה"נודע ביהודה" האם לא חשה במאום, לעומת המעשה המובא בגמרא, בו הוכרע כי התינוק נחשב יילוד מרגע בכיו, וכך נפסק להלכה ("ישולחן ערוך" יו"ד סי' קצ"ד סעי' י"ב).

הלכה זו מבוססת על גמרתנו המתארת את תהליך שהייתו של העובר במעי אמו ואומרת כי "פיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושותה ממה שאמו שותה... וכיון שיצא לאויר העולם, נפתח הסתום ונסתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת" (רי"ף מסכת שבת דף נה/א, שאלתות שאילתא ט' אות ו'). מעתה, אם השמיע קול, על כרחך יצא לאויר העולם, מפני שלפני כן פיו סתום.

משכך, קבע ה"נודע ביהודה" זצ"ל (שו"ת מהדורה תניא יו"ד סי' ק"כ), לכאורה, שומה עלינו להסיק, כי התינוק החל תהליך לידה מרגע שמיעת קול בכיו, והוא נחשב כיילוד מיני אז. ברם, מאחר שהאם לא חשה במאומה, הדבר מעורר ספק שמא מקרה זה הוא תופעה נדירה, פלאית ועל טבעית. משכך, הוא הורה לנהוג לחומרא.

קביעת רגע הלידה: דברי גמרתנו "משיצא לאויר העולם", משמשים גם בנידון הלכתי נוסף בנושא זה. לפני כמאתים וחמישים שנה התפתחה אחת המחלוקות הגדולות שידעה ספרות ההלכה דאז. רבי אליעזר בן שמואל די אבילה, בנו של בעל שו"ת "דרכי נועם", חיבר קונטרס בשם "מלחמת מצוה" (נדפס בסוף שו"ת "דרכי נועם", וכן בנפרד), ובו טען כי משעה שהעובר החל לצאת הוא נחשב כיילוד, אף שעדיין לא הוציא את ראשו לאויר העולם. לאור קביעתו זו הוא ביקש להנחות כי יילוד שנולד בשבת קודש, אין לערוך לו ברית בשבת, אם תהליך הלידה החל ביום שיש.

חברו עליו גדולי הדורות, היעב"ץ ("מגדל עוז" בריכה עליונה נחל ז' אות ט'), רבי מאיר איזנשטט (שו"ת "פנים מאירות" ח"א סי' ז'), מהרא"ל צינץ (שו"ת "משיבת נפש" יו"ד סי' כ"ב), בעל שו"ת "חלקת יואב" (סי' כ"ו) ורבים נוספים, כדי לדחות את פסקו המחודש, ובפי כולם הקביעה, כי עד שהיילוד לא יוצא לאויר העולם, אינו נחשב ילוד. אחת מראיותיהם המוצקות היא מסוגייתנו, בה מפורש "משיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח", עד לרגע זה הרי הוא עובר (ראה נצי"ב ב"העמק שאלה" שאילתא ט' אות ו').

ראוי לציין, כי האחרונים הוכיחו, שנידון זה שנוי במחלוקת ראשונים (עיי' לקמן מב/ב "שהוציא הוולד ראשו חוץ לפרוזדור" וברש"י ובתוס' שם. ראה "שיעורי שבט הלוי" סי' קצ"ד, "בדי השולחן" על הל' נדה סי' קצ"ד בציונים אות קל"ב, ושו"ת "עטרת פז" ח"א כרך ב' יו"ד סי' י"ז).

דף מב/א בירידה טמאה בעלייה טהורה

לעילוי נשמת

יצחק איזנברג ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ח שבט תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

עדינה איידל גולדשמיד ע"ה

בת הר"ר אלימלך ז"ל נלב"ע ט"ז שבט תשמ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

אימתי המקוה מטהר

מקוה טהרה מטהר את הטמאים. כלים, בגדים ואנשים טמאים הטובלים במקוה טהרה נטהרים. מתי?

משפט מעניין מופיע ברמב"ם (הל' שאר אבות הטומאה פ"ו הל' ט"ז). הרמב"ם כותב, כי אדם השוהה במקוה ובו בזמן הוא נוגע בנבלה, שרץ או דבר טומאה אחר, הרי הוא טמא, ו"כשיעלה מן המקוה זה הנוגע - יטהר... וכן זה שדרס על המשכב שהוא מונח במקוה" - זב, המטמא כל כלי שהוא מטיל עליו את משקלו, נכנס למקוה ודרך על חפץ שהיה מונח בקרקעית המקוה, "הרי המשכב טמא, וכשיעלה המשכב מן המקוה יטהר, שהרי עלתה לו טבילה". כלומר, כאשר החפץ יוצא מן המקוה, הוא יהיה טהור, שהרי סוף סוף הוא טבל במקוה.

היוצא מן המקוה נטהר: מלשונו של הרמב"ם עולה חידוש מרעיש, כפי שכותב ה"כסף משנה" (שו), "ונראה שהטעם מפני שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה לא בעודו בתוך המקוה!" טומאת הטמא סרה, איפוא, לא בעת כניסתו אל מקוה הטהרה, כי אם בצאתו ממנה, ואילו אדם אשר יגע בטמא בעודו במים, טרם יצא מהם - יטמא!

כעת נגלה, כי יתכן שאדם יטבול במקוה, אך מפני שלא הזדרז לצאת ממנו, הוא אינו נטהר באותו יום!

כידוע, כהנים טמאים זקוקים לטבילה ולהערב שמש, הוי אומר, הם טובלים לפני שהשמש מעריבה, שוקעת, ולאחר מכן "בבוא השמש וטהר" (ויקרא כב/ז), לאחר השקיעה הם רשאים לאכול תרומה [לפני השקיעה הם כבר רשאים לאכול מעשר שני], ולאחר שהביאו את הקרבנות הנדרשים, רשאים לאכול אף בשר קרבנות. והנה, אדם אשר טבל סמוך להערב שמש, וכל גופו טבל במים בשעה שהשמש העריבה ורק לאחר מכן הוא הוציא את ראשו מן המים, אינו טהור עד היום הבא, עד שהשמש תעריב פעם נוספת. זאת, משום שהערב שמש מטהר את מי שנטהר במקוה, וזה שעדיין לא עלה מן המים, לא נטהר על ידי המקוה בו ביום אלא ביום שלאחריו (גליוני הש"ס שבת לה/א, "אור שמח" פרק י"ב הל' מטמאי משכב ומושב). בעל "גליוני הש"ס" (שם) מוצא לכך מקור בגמרא (שבת שם) האומרת, כי הטמא הזקוק להערב שמש לטהרתו, "יירד ויטבול בים ויעלה" - הגמרא טורחת לכתוב שעליו לעלות מן המים טרם הערב שמש, שאם לא כן, לא יטהר בזה היום אלא ביום שלאחריו.

האחרונים דנים רבות בחידושו של ה"כסף משנה" וכותבים, כי הוא "דבר חדש למאד", תוך שהם מציינים מדברי הראשונים, מהם מוכח שלא כדבריו (עיי' "אור שמח" שם, "מקור ברוך" סי' ל"ט).

הטובל ושרץ בידו: רבים מכירים את הגמרא שהטובל ושרץ בידו לא עלתה לו טבילה (תענית טז/א): "... לאדם שתופס שרץ בידו, שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה. זרקו מידו, כיון שטבל בארבעים סאה מיד עלתה לו טבילה". מעניין להיווכח כי במקרה זה הפוסקים מצאו שתי הוכחות לשני צדדים סותרים.

הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל כותב, כי מכאן מוכח, שהטובל במקוה נטהר בעודו שוהה במים, שהרי הגמרא אומרת "זרקו טהור". מדוע "זרקו", הרי עליו לעלות מן המים? הרי לנו, כי כבר בעודו שוהה במים נטהר הטמא ("טל תורה" ירושלמי תרומות). ואילו אחרים (שו"ת "כתבי אש" ח"ג סי' ל"ב) דייקו להיפך מן המקרה של הטובל ושרץ בידו. מדוע נאמר "כיון שטבל", הרי הוא כבר בתוך המים? אין זאת אלא ש"טבילה" היא כניסה אל המים וציאה מהם. מעתה, הגמרא אומרת, כי "הטובל" ושרץ בידו, מי שנכנס אל המים ויצא מהם כשרץ בידו, אין לו תקנה אלא אם "זרקו מידו, כיון שטבל"... יחזור ויכנס למים ויצא מהם, יבצע שוב "טבילה", או אז - יטהר.

הטבילה כלידה מחדש: ראוי לסיים בביאורו היפה של הגאון רבי יונה מרצבך זצ"ל, מדוע באמת הטבילה עולה לטמא רק בצאתו מן המים. הוא כותב, כי מהותה הפנימית של הטבילה היא העלמות החוטא במים, והולדתו מחדש, כביכול, בצאתו מן המים, שהרי בן אנוש אינו מסוגל לחיות במים. על ידי כך הוא יוצא מעולמו הקודם ונכנס לעולם חדש. לפיכך, רק ביציאתו מן המים הוא נטהר ("עלה יונה").

מכתב תודה על הדברון בפתיחת שיעור של הדף היומי

בזכותכם גם אנחנו שמענו את צלוליו של הפעמון. זה הוא מכתב תודה על כך ששכנעתם אותנו שזה ניתן ואפשרי לעשות את זה ולהתחיל כבר עכשיו מיד.

כל טוב ויישר כח. הפעמון החל לצלצל. גם אצלנו בקהילה ברמת-בית שמש שמעו את הצלצול.

נכון, מדובר בקהילה שחבריה הם אנשי עמל, היוצאים לעבודתם מוקדם בבוקר, וחוזרים מאוחר בלילה, אבל... את הצלצול הזה, של פעמון הדף היומי, שמענו גם שמענו.

מתי נעשה שיעור, חשבנו לעצמנו. בבוקר? רק יחידי סגולה מסוגלים. בשעות הערב, מי יכול להחזיק מעמד?

אבל, הפעמון המשיך לצלצל.

ואז עלה הרעיון. אולי נלמד בחברותא. הרי עוד מעט מתחילים סבב חדש של הדף היומי, ואכן מתפלל אחד פנה אל חבריו, "ו... לפני מניין שני... מה אתה אומר? החבר לא התעצל - כן, רעיון טוב, אבל אולי עוד משהו ירצה להשתתף? שאלנו וביררנו, והנה, הצטרף עוד אחד, ועוד אחד, אשר הביעו התעניינות.

אולם, מלמד לשיעור אין לנו, ובכלל, היכן נקיים את השיעור, ומי יודע כמה יגיעו? שלושה אנשים, ארבעה? ואין נקום מוקדם כל כך, ועוד הרבה בעיות...

אבל, הפעמון המשיך לצלצל.

אז קבענו, בעזרת ה' מסכת ברכות - מתחילים. מצאנו מקום, איתרנו את אחד מבני החבורה אשר הסכים לקחת על עצמו את עול הכנת השיעור לדיו האמונות, ואפילו תורם למיחם מים חמים ושתייה חמה לפני השיעור נמצא... הכל נראה מצוין.

אבל, הפעמון המשיך לצלצל.

בדפי "מאורות הדף היומי", נשאלה שאלה: "למה לחכות עד "ברכות", האם יש לנו ימים מיותרים בחיינו הקצרים - ואכן הסתעפה נגעה ללב כולנו, והחלטנו ביחד, כאיש אחד בלב אחד, מתחילים ללמוד מסכת נדה!

ברוך ה' נותן התורה, כבר למדנו שני פרקים במסכת נדה. מרעיון של חברותא, נוצר שיעור של יותר ממניין משתתפים, והמעגל הולך וגדל. ההתרגשות רבה מאד, ובכל בוקר אנחנו מביטים זה בעיניו של זה, ומודים לבורא העולם, ש... גם אנחנו שמענו את צלצולו של הפעמון...

השיעור מתקיים ברמת בית שמש בבית הכנסת רמת שלום, בשעה 5:45 בבוקר.

ברכה

מוטי גולדשטיין
רמת בית שמש

שהחיינו במנהרות הכותל

"ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, שהחיינו, וקיימנו, והגיענו לזמן הזה!!!"

עמוק מתחת לאדמה, סמוך למקום ששכינה לא זהה הימנו מעולם, עמדה קבוצת יהודים במוצאי שבת, רטובים מגשם ירושלמי, נרגשים עד דמעות, והשיבה באמן רועם על הברכה הנרגשת. **רואה** חשבון הוא במקצועו, בני ווייס בשמו הפרטי. יהודי חביב, אוהב תורה כל כך, עד שבגינו התגלגלה שמחה גדולה על יהודים רבים.

בשיעור דף היומי המתקיים בגבעת שמואל, בבית הכנסת "קרליבך", על ידי רבני מאורות הדף היומי, יושבים כארבעים איש מידי יום, ולומדים בצוותא את הדף היומי.

עם סיום סדר קדשים, פנה ר' בני ווייס אל מגיד השיעור, ובקשה בפיו: "זו לי הפעם הראשונה

דף לחא קסבר רבי יהודה שיפורה גרים"

הטבע משועבד לתורה ולחכמי התורה

בגמרתנו מבואר דבר פלא. תשעת ירחי הלידה מתקצרים ומתארכים לפי קביעת לוח השנה על ידי הסנהדרין! - "שיפורה קגרים", אומרת הגמרא, השופר שתקעו בו בתחילת החודש, להכריז על ראש חודש שבית הדין קבע, גורם לחשבון חדש בכל הקשור לחישובי תאריכים שונים. הרשב"א ("תורת הבית" בית שביעי שער שלישי עמ' ט') כותב: "דודאי שיפורה גרים. שכל מה שבית דין של מטה עושה, ביי"ד של מעלה מסכימים עמהם. דכתיב אשר תקראו אותם..."

הקדוש ברוך העניק כח לבית דין של מטה, נתן בידיהם סמכות ואחריות על קביעת עיבור החודש ועיבור השנה. הנה, אומר הרשב"א, אם בית דין מעבירים את השנה, הם

לברך "שהחיינו", שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.
מגיד השיעור שב אליו לאחר מספר ימים עם התשובה הבאה: תרכוש בגד חדש, תברך עליו שהחיינו, וכך תזכה לברך שהחיינו בסיום סדר קדשים.
איפוא נברך שהחיינו, הוא שאל, כאן? בגבעת שמואל! בואו ניסע לכותל המערבי, נסיים שם את סדר קדשים! גבאי בית הכנסת המסורים ארגנו הסעה מסודרת למופת, ועשרות אנשי הקהילה באו במוצאי שבת בשעריה של העיר הקדושה. גשם שוטף קיבל את פניהם, דומה היה כי הוא מרקד לפנייהם בחדווה.
החבורה זכתה לסיוור מודרך במנהרות הכותל, ולאחר מכן, בהתערבות גורמים בכירים, התאפשרה כניסתם למקום מוגבל לציבור, כדי לזכות לסיים את סדר קדשים, הסדר העוסק בקרבנות שהקריבו אבותינו לפניך, סמוך למקום הקדוש.
ר' בני ווייס עטה את הבגד החדש, המשנה האחרונה של סדר קדשים נלמדה בהתלהבות רבתי, ומיד לאחר ברכת שהחיינו, כפות ידיים שולבו אלו באלו, כתף נסמכה אל כתף, ובמעמקי האדמה יהודים, באחת המחילות שבה התהלכו אבותינו בזמן שביית המקדש היה קיים, שרו צאצאיהם במלוא גורנם, "וטהר ליבנו, לעבדך באמת", "תהא השעה הזאת".

התירה את קשרי מעייני הדמעות, אשר זלגו מעיני רבים ללא בוש. דמעות יהודיות, של אושר אמיתי, האושר היהודי, שרק מי שלומד תורה מסוגל לחוות אותו. אי אפשר לתאר אותו.

כדאי לנסות.
בשעה שתיים לפנות בוקר, נהג האוטובוס פיזר את המשתתפים המרוגשים בבתייהם שבגבעת שמואל.

לקראת סיום הש"ס, נשמח לקבל את תגובותיכם על ההערות בקהילתכם לקראת המחזור החדש של הדף היומי, ועל סיפורים ועובדות מרגשים הנוגעים לדף היומי.

.....
 המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעיני, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
 כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק 067-570-03
 mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה העורך

דף ל"ב ששפתה מן הצער
האבלות על החורבן תביא לבית המקדש

בקינות לתשעה באב נאמר, "אלי [התאבל] ציון ועיריה כמו אשה...". פירוש הדברים, כי כמו שאשה הכואבת טרם לידה יודעת כי סוף טוב הכל טוב, ועתידה היא ללדת ליד יקר וחביב, כך עליו לדעת כי מאבלו על ירושלים עוד יבנה בית המקדש... ("תורת היולדות").

דף לח"א שלא יבואו נשותיהן לידי חילול שבת
שמירת שתי שבתות

המעלה בהשתדלות שלא תתרחש לידה בשבת, רמוזה - לדברי המהרש"א (כאן) - במאמר חז"ל, "אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין". שכן, על ידי שלא תתבצע לידה בשבת גם לא תחולל השבת הבאה בברית המילה. שתי שבתות נשמרות כאן...

דף לט"א שחרדה מסלקת את הדמים
החרדה מביאה לידי בוש
 כה אמר האדמו"ר רבי ישראל אלתר מגור זצ"ל על פי דברי אביו האדמו"ר רבי אברהם מרדכי

דוחים את חג הפסח בחודש - בימי הפסח המקוריים מותר לאכול חמץ, והם קבעו ימי פסח חדשים. בית דין של מעלה, ממשיך הרשב"א, נוהג בהתאם לקביעות בית דין של מטה. אפילו הטבע משתנה לפי הכרעותיהם.

קיבצנו מספר דוגמאות מעניינות להמחשת קשר עילאי ומופלא זה בין יצורי אנוש לבין פמליא של מעלה, באמצעות התורה הקדושה.

תינוק יונק: אשה מניקה אסורה להנשא עד תום שנתיים מלידת תינוקה (יבמות מב/א, "שולחן ערוך" אבן העזר סי' י"ג סעי' י"א), שמא תתעבר ויפסק מקור מזונו של תינוקה, ואילו בעלה, שאינו אביו, לא ידאג עבורו למזון חלופי. אולם, בשנה מעוברת, אשר בה מצטרף חודש נוסף לחשבון, בעל "תרומת הדשן" (שו"ת סי' ר"יו) כותב, כי עליה להחמיר עד שיתיימו שנתיים תמימות, אף על פי שחשבון החודשים עולה לעשרים וחמשה, שכן, בגמרא מבואר, שתקופת ההנקה היא שנתיים ימים, ובשנת העיבור תקופת ההנקה מתארכת בהתאם לשנה! נראוי לציין, כי הרמ"א פסק כן להלכה רק "לחוש לכתחילה, ויש חולקים אף על כך, עיי' "פתחי תשובה" שם ס"ק ט"ז, ובשו"ת "חתם סופר" אהע"ז סי' קל"ז].

טריפה: בהמה "טריפה" [שגופה לקוי באופן שאינה יכולה להאריך לחיות יותר משנים עשר חודש] הלא אינה חיה יותר משנים עשר חודש, אך בשנה מעוברת, יש אומרים, שקצבת חייה מתארכת לשלשה עשר חודשים! (ש"ך יו"ד נ"ז ס"ק י"ח, ועיי' "פרי חדש" שם).

חיי הבהמה תלויים בהוראת החכם: ה"חזון איש" זצ"ל (או"ח סי' ל"ט אות ט"ו) כותב דברים מופלאים על כח התורה: "אבל הכרעת השיעור בטריפה הפרטית ניתנה לחכם, ומה שנראה לו זה הוא שורש ההלכה שנאמר למשה מסיני... ואפשר שחיייה תלויים בהוראת החכם, אם היתה ההוראה בחייה".

התולעים מאריכות ימים: יש פירות מסויימים שתולעים מתקיימים בתוכם בעודם מחוברים אל העץ. פירות אלו יש לבדוק במשך שנים עשר החודשים שלאחר תלישתם מן העץ, שכן, התולעת מתקיימת במשך ששה חודשים, וגופה כלה לאחר ששה חודשים נוספים, או אז כבר אין איסור באכילתה ("שולחן ערוך" יו"ד סי' פ"ד סעי' ח', וב"ערוך השולחן" שם סעי' ס"ו). ברם, בשנה מעוברת חיייהן של התולעים מתארכות, ויש לבדוק את הפירות שלושה עשר חודשים! (עיי' "פרי מגדים" שם, ועיי' בגיליון מהרש"א שם).

דף ל"ב אנא איסי בן יהודה דהוא איסי בן גור אריה דהוא איסי בן גמליאל דהוא איסי בן מהללאל
גלגול נשמות

עוד מימי קדם, נושא הנשמות וגלגוליהן, מצא לו מקום של כבוד בספרות התורנית. בעבר כבר עסקנו בגלגולי נשמות [מאורות הדף היומי סנהדרין קה"ב], ובמאמר הנוכחי נתמקד בראיה שהביאו מסוגייתנו לגלגול נשמות ולהשלכות ההלכתיות הנובעות מסוד הגלגול.

סוגייתנו מספרת, כי רב אסי ושילא בר אבינא נחלקו בדין שבהלכות טהרה, ורב אסי ביקש לנדות את שילא בר אבינא משום שלא סבר כמותו. כאשר שאלו שילא האם אינך מתיירא להיכוות בגחלתי, השיב לו רב אסי: "אני הוא איסי בן יהודה, שהוא איסי בן גור אריה, שהוא איסי בן גמליאל, שהוא איסי בן מהללאל, כלי נחושת שאין הרקבון שולט בו".

מה כוונתו, ומה פשר דבריו? (עיי' תוס' ד"ה "איסי בן מהללאל").

בעל שו"ת "מפענח נעלמים" (סי' ה') מבאר, כי כוונתו היתה שהוא גלגול של אותם שמות של תנאים שהוא הזכיר, ועל כך היתה תפארתו. הדברים מקבלים משמעות מיוחדת, לאור המבואר בספרי המקובלים, כי קיים דמיון מסויים בין שמות הנשמה בגלגוליה השונים, ואכן במקרה זה כל הנושאים את הנשמה כונו איסי או אסי. מעניין לגלות, כי סוד גלגול הנשמות בא לידי ביטוי בטעמי המצוות ובהלכות שונות, להלן שתי דוגמאות.

הנה, תורתנו הקדושה מצווה, כי אשה אשר בעלה מת ולא הותיר אחריו זרע ל"ע, אחיו של בעלה מייבמה, "והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת" (דברים כה"ו).

גדולי הראשונים קושרים בין מצוות הייבום לבין גלגול הנשמות, ומקור הדברים בזוה"ק. הרקאנטי מאריך רבות בנושא, וכותב מפורשות, כי סוד מצוות הייבום טמון בגלגול הנשמות, שנפש המת מתגלגלת אל הילדים שיוולדו מן הייבום. הרמב"ן (בראשית לח"ג) רומז לכך בהתייחסו לייבומה של תמר, כלתו של יהודה, וכותב: "סוד גדול מסודות התורה בתולדת האדם, ונכר הוא לעיני רואים אשר נתן להם השם עינים לראות ואזנים לשמוע. והיו החכמים הקדמונים קודם התורה יודעים כי יש תועלת גדולה ביבום האח".

המהר"ם ש"ף (גיטין מג/ב ד"ה "ואין אני קורא בה") כותב, כי לאור דברי הראשונים, אחת מהלכות יבום מובנת ומוטעמת. ההלכה קובעת, כי אם אשה התקדשה לשני אחים וקידושי שניהם חלו - הדבר אפשרי במקרים סבוכים ביותר-, ולאחר מכן הם מתו, אין מצוות ייבום, כפי שחכמים דרשו מן הפסוק (עיי' גיטין פג/ב). הדברים מובנים ביותר,

אומר המהר"ם שי"ף, מאחר שאין אפשרות ששתי נשמות תתגלגלנה בוולד אחד, לפיכך היא פטורה מן הייבום...

חרדת הדין לגלגול הקודם: כאשר ה"נודע ביהודה" (שו"ת מהדורה תניא, יו"ד סי' קס"ד) דן לגבי פתיחת קבר של קטן, הוא כותב, כי אף על פי שפתיחת קבר אסורה מפני חרדת הדין הנגרמת לנפטר, שהוא חושש שבאים להענישו על חטאיו, ויתכן שקטן אינו חרד מן הדין, שקטן הוא ולא חטא, אך אסור לפתוח את קברו מפני ש"לפי דעת המקובלים וכן הסכימו גם המחקרים שיש גלגול נשמות, אם כן בכל קטן שייך חרדת הדין על מעשיו בגלגול ראשון".

נשוב לגמרתנו. ראוי לציין, כי לדעת בעל "הלכות קטנות" (שו"ת ח"ב סי' ש"ח), איסי בן יהודה לא התכוון כלל לנשמות או לגלגולים, אלא אכן זה היה שמו של אביו, "יהודה דהוא איסי בן גור אריה דהוא איסי בן גמליאל דהוא איסי בן מהללאל", אשר מפני השמד והגזירות נאלץ לברוח ממקום למקום ולשנות את שמו, עד שברבות הימים שמו התארך עד כדי כך.

דף מב/א תנו רבנן

"תנו רבנן"

עוד מעט קט אנו מסיימים את הש"ס, בעזרת ה' יתברך.

"תנו רבנן". הרי זה משפט הפתיחה הנפוץ ביותר לסוגיות חדשות.

ההבדל בין "תנו רבנן" לבין "תניא": לומדי הדף היומי בוודאי עמדו על כך שיש ברייתות הפותחות במילה "תניא", ואחרות הנפתחות במילה "תנו רבנן". במאמר הבא נעמוד בקצרה על ההבדל בין "תניא" לבין "תנו רבנן" ועל ההבדל בין הברייתות.

רבי שריא גאון כותב, כי ברייתות הנפתחות ב"תנו רבנן", הן העדיפות על פני יתר הברייתות, מפני שהן מבית מדרשם של רב חייא ורב הושעיא (הובא בספר יוחסין דפוס קראקא דף ק"א ובספר יד מלאכי אות תרנ"ח).

חילוק מהותי יותר מופיע ברמ"א מפאנו (שו"ת סי' כ"ח, הובא ב"יד מלאכי" שם), כי "תנו רבנן" היא ברייתא השגורה בפי כל, ולפיכך היא מקובלת מפי רבים, וגם בתקופה שעדיין למדו בעל פה, וכל אחד שנה תורה מפי רבותיו ולא מפי הכתב, הכל הכירו ברייתות אלו - "תנו רבנן" - רבנן היו שונים, כל הרבנן. ברייתות אחרות כונו "תניא" על שם שיחידים בלבד שנאון, וכאשר הם הביאום לבית המדרש קיבלום מפייהם.

אפס, פעמים שיש ברייתות אשר במקום אחד מובאות כ"תניא" ובמקום אחר מובאות כ"תנו רבנן", האם אין בעובדה זו כדי לערער את כל האמור לעיל? הרמ"א מפאנו מסביר, כי ברייתות אלו הן "תנו רבנן", וכאשר הביאום בדרך אגב כדי להקשות או להביא מהן ראיה, נקטו בלשון "תניא". כמו כן, פעמים שהמקשן אשר מסתייע בברייתא לצורך קושייתו, שמע ברייתא זו מפי היחיד, והוא לא ידע כי הברייתא נפוצה בפי כל, ולפיכך הוא מכנה אותה "תניא", אך מסדרי הגמרא ידעו כי ברייתא זו מקובלת מפי רבים, והם כינוה בתואר המתבקש, "תנו רבנן".

מגור צ"ל:
"היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" - תקיעת שופר מביאה לחרדה, וחרדה מסלקת את הדמים, כלומר מביאה לידי בושא, כפי שאמרו חז"ל שהמתבייש מסתלק הדם מפניו, בושא מחטוא... ("בית ישראל", דברים עמ' נ"ה).

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

שוב ניתן להשיג את הספר החשוב

"עץ חיים"

והוא הערות וביאורים ומראה מקומות

על סדר הדף עמ' ס נדה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובטל. 050-6861720

בארה"ב 732 2427363

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה טובה לתושבי תל-אביב

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"נ "תפארת מרדכי"

רח' בלוד 24

בין השעות 8:20 - 7:30 בבוקר

ע"י מגיד שיעור

הרב מנחם כהן שליט"א

הציבור מוזמן

לעילוי נשמת

מרת **חיה פייגל ווקס** ע"ה

בת ר' יעקב יצחק ז"ל

נלב"ע י"ז שבט תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה על ידי ידידינו המשפחות שיחיו:

וקס-וינה, קליינמן-אנטוורפן,

לאופר ואברט-לונדון

לעילוי נשמת

מרת **פרייה רבקה מרובקה** ע"ה

בת הר"ר יוסף סנדר הי"ד רבה של דוברין נלב"ע ז' שבט

ולע"נ האח הר"ר **יהושע** הי"ד רבה של פוזנא

אחים ואחיות ובני משפחה הי"ד שנספו בשואה

הונצחו ע"י ידידינו הר"ר **ראפל**

וזה"ל מרת **רבקה מרובקה** שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אפרים צבי רימל** ז"ל

ב"ר יצחק מאיר ז"ל נלב"ע ט' שבט תשל"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הר"ר **יוסף מאיר**

רימל ומשפ' שיחיו נווה צוף

תקליטור
"מאורות הש"ס"
על מסכת נדה
דף מ' - נ"ז
לצפיה MP3 +

הומיני

1-700-500-151

לעילוי נשמת
הר"ר **יצחק שורץ** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ט"ז שבט תשמ"ח
הוג' **מרת מלכה שורץ** ע"ה
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע י"ז אדר א' תשנ"ה
ומרת **אסתר ברוסלאוואר** ע"ה
ב"ר משה יהודה ז"ל נלב"ע ו' שבט תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידינו
הר"ר **יצחק שורץ** ומשפ' שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת
הר"ר **זיידא יוסף** ז"ל
ב"ר אברהם נח ויסמן ז"ל
נלב"ע י"ד שבט תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר **אהרן שלמה ויסמן** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **אפרים צבי רימל** ז"ל
ב"ר יצחק מאיר ז"ל נלב"ע ט' שבט תשל"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידינו הר"ר **יוסף מאיר**
רימל ומשפ' שיחיו נווה צוף